

Naas-Maas

ARTURO TOSCANINI

Milaneko iria dardarikatu da, eta jende elementia siñeskaitzak bildu dira Toscanini-ren gorazarreetan. Ikaragarriko konzertoa Katedralean; koro eta Orkestra-n gidari SAVATA andia. New York-en hil zen joan den lotazillan 87 urteekin. Duela 10 urte itsu zagoen eta buruz gidatzen zuen.

Ezagunak dira, Bach, Brahms eta Verdiren eresitik harek aterazten zituen adiarazpen zeatz eta minberak. Harentzat fundatu zen New York-en *National Broadcasting Company* famatua eta 20 urtez gidatu izan du bere orkestra.

TRISTAN joarazten zagoela gelditu zen bat batean oroimenik gabe, eta geroztik ezta birpiztu. Jite suharreko gizona eta adimendutsua Toscanini'k larderia andia zeukan bere jotzailleekin, eta esku-makiltxo bat baiño geiago autsi izan du bere arrodietan. Milan-en egin diozkate duela ilabete batzu, hilari eta elizkizun ezin andiagokoak orkestra-gidari oi ez-bezalako uneri.

OSCAR WILDE

1956 urtean bete da Oscar Wilde-ren jaio-ehun-urte muga. Irlandar-angles idazlari goreneko hori gizon dohakabea izan zen; giltzapetua ere izana, eskandal batzuegatik. Naturaz bear bada oker azitua, bere idurietan argi aski nabari zaio *akromegalia* deitu gaitzaren arrastoa. Baina makurbide horietaz kampa poeta andia, idazlari minbera eta jostakina, mintzalari xoragarria, baiña oroen gaiñetik eder-zalea izan dugu Wilde.

Berak zion idaztean Antz-ederra eta Estetika billatu bear dela eta ez beste elbururik. Euskaldunek badugu bere kontu xoragarrien

itzulpena euskaraz, ALTUNA-K egina 1921 urtean. Naiz izketa ertsie-
gia derabillan zenbeit tokitan, orotara artuz, itzulpen ederra da eta
atsegiña bizkaitar idazlariarena.

LUZAIDE PARROKIA-KO ORRIA

Hoja parroquial del emigrante, deritzaio paper uneri, eta itz dau-
tzuet ez dugula alako aldizkaritxo-rik gure aldeetan. Geiena euskaraz
(Valcarlos) Luzaide-ko apez maiteek egina herritik kampo-ko luzai-
darrentzat, eta siñeskaitza! euskara naturala bezain ederrean egiña.

Multicopista-n dago eta badakartzi herriko berri nabarmen-enak
xeheki; dela besta, dela eztei, dela sortze, hiltze; zirtoak eta ateraal-
diak bestalde, bersoak ere tarteka, eta gutuneskut-itz parrasta bat
erdaraz edo eskuaraz kampoan dauden herritarren-gandik. Zer gau
za atsegiña! eta ez bakarrik luzaidarrentzat.

Ez dugu uste egundaino egin den hemengo aldeetan paper balio-
sagorik espantu guttiagorekin. Eta dena prediku aire-rik bat ere gabe.
Arrigarria! Ara WYOMING eremuetan artzain dagon baten letra;
(otoi! graphia-z ez gutiets!);

WYO. U. S. A.

“...Barkatu hoin berant horoitzea zutaz; aspaldi errezibitu nituen
”zuk igorri berriak. Segur plazer eguin baitaute ukaitea hoin cheheki
”sort herriko guti leitiak. Ernerik leitu ditut; bainan luma guiderra-
”ri lotzeko beti nagui naiz.

”Ideya ona obra horren muntatzea, herriari eta herritar-eri yo-
”siago ukanen gira, zeren hemen galdurik bezala gabiltza desertu
”hotan, nehor gidariik gabe; egun guziak berdiñak eldu dira.

”Suertez yoan den igande bathez izan naiz mezan 80 kilometra
”yoanik. Damurik dugu chanza hori bakan. Beraz, gain gaisetrik es-
”timatu dut eta eguinen aintzina, bainan ikusten dut ez direla lanik
”eta gasturik gabe eguiten; horreatatik nik ere nahi nuke parte
”arthu. Igor zer dauzutan obligacione; ...zuen irakurle fidel...”

Unaraino eskutitza; noiz ikusi da gure artean artzain eskola ga-
bekoek hola luma erabiltzen? Gure goresmenak beraz Luzaide-ko
apez jauneri; eta otoi! ez utz igorri gabe zuen orria Nafarroako
zenbeit parrokiatar... Alako geiago bear ginuke, kristau euskaldu-
nen onerako. Nai ginuke zuen orria artu gure EGAN hunen truk.

RAINER M. RILKE

Praga-n sortu zen 1875 garren urtean olerkari goren hau eta
oiraitsu ospatzen dute bere hil urtemuga Suiza-ko *Rarogne* hiriskan,

arrilauso bat idatzia dedikatzen diotela. Bidaiant ezin gelditua izan zen, kurrutuz Rusia-tik asi ta Afrikaraño. Parisen RODIN eskultur-gille ospe andikoaren segretario egon zen; Tolstoi ezagutu zuen, eta CHEJOW itzulikatu.

Ba omen zakien 7 izkuntza eta andere andikien kuttuna izan zen, *Hohenlohe* prinzesa-rena bezala. Aleman olerkari andienekotzat jotzen dute kritikoe; franko "snob" izan zen bere olerkietan, aldez iluntxo eta aldez milika, baiñan aldika biziro ernegarri. Eriotzaren gora beera sakonetara barnatu zen bere liburuetan.

Oken artean, aipa ditzagun STUNDENBUCH (Ordu liburua), *Die neue Gedichte* (Olerki berriak)... Bere esakunetan arkitzen dugu bat oraiko egokia deritzaiguna, eta gure euskal olerkariak kontuan artze-koa bederik; "... Goizegi egiten diran olerkiek ez dute kanorerik." Hortarako iguriki bear da pitta bat eta bizi guztiko (aalik luzeena) "jakituria eta ezta bildu, gero azkenean amar bertso funtsezko iz- "kiria aal izateko..."

LA FAYETTE

Aurten ospatuko dute gainez gain, bai Franzian eta bai Ipar-amerikan erresuma untako aizutasuna-ren eragille aundi hau. *Marie Joseph Gilbert du Montier de la Fayette* 1857 urtean sortu zen Franziako *Chavagnac* erriskan. Parisen eta Deauville-n ikuskizunak egin gogo dute eta Maiatzeko 20 garrean Picpus hilerrian oi ez bezalako ikusgarri bat. Ortxe bai datza ehortzia frantses matxinadan lepoa moztu zioten ondotik. Bera izanik, dohakabea! 1789 urtean matxinda hura sustatu zuten-etarik bat.

BERRI HITSAK

Boni Etxegarai jauna berriki hil zaigu Durangon. Euskal gauzeta-ara aspaldidanik atxikia, bere anai Karmelo zena bezala. Zumaiako semea zen eta Euskaltzaindikoa. Bere bizitza luzean asko idatzi du euskal oitura-legeeri buruz, geiena erdaraz, utzirik ala ere zenbait gauza ederrak euskaraz. Madrileko Auzitegi nagusiko segretarioa zen eta naiz asko kurritu duen, azkenik nai izan du ehortzia izan berak ambat maite zuen Euskalherriko lurtean. Toki eskasez ematen dugu laburzki dolugarri zaigun galtze deitoragarri hunen berria.

Aita Pierre Lhande. Duela zenbeit egun hil zaigu Toulouse hirian gure idazlari aipatua nobelaegille bezala (*Mirentxu, Bilbilis, Le Pays basque a vol d'oiseau*) eta oroz gaintetik iztegi andiaren egille bezala, *Dictionnaire basque-français*. Iztegi aberatsa Lhande-rena, sikonki taxutua, lapurtar be-nafartar eta ziberotar euskareendako.

Ziberotarra zen eta Pariseko inguru langiletsu gorri horietan eman

zituen misioaldi batzu, goraki aipatuak izan ziren aspaldi batean. Euskaltzaindikoa zen Aita Lhande. Atarratzen egin diozka-te hila-ri ederrak jende oste andia bilduz. Bakean beude.

URKIJO MINTEGIKO SOLASALDIAK

Eguberri ondorean eman zuen itzaldi eder eta tinko bat J. Miguel BARANDIARAN jakintsuak euskaraz, Liburutegiko aretoan, ainbeste berri emanez gure Eguberrietako oitura zaarrez eta bereziki OLENTZAROS, erri kanta aunitz eta siñeskeri jakingarriak azalduz. Gure irakurleek gogotik irakurtzen aal dutena aldizkari untan.

Ilbeltzan esan zuen bere Euskaltzaindi-Urkijo Mintegiko Solasaldia Lekuona M. jaunak, Gabon kantak eta Etnografia gaia artuz. lerden eta txairoki.

Gero illabeteoro segitu zuten solasaldiek azken ostegunetan, oi bezala. A. Irigaray jaunak eman zituen Atsotitz eta Errefrautegi zaarretikako azalpen batzu, *Iakue de Bela*-renetik, *Gdribay*-enetik eta 1596 garren urtekotatik etsemplu eta xehetasun jakingarriak artuz.

Alvarez Empanza jaun gaztea mintzatu zen UNAMUNO-z, sakon eta zeatzki erakatsiz existenzialista famatuaren gogakizun ausart zembaiten mamia. Gero irakurri zen biltzarre berean oraintsu argitara ematekoa den, mintzalaria-ren nobela baten zati bat; "*Leturia-ren gunkari eskutua*" irakurgaia, nobela zorrotza eta biziki oraitiarra dela ematen du.

Urrengo Solasaldia Aita Aranguren-en gain egon zen. Astarloa euskal idazlariak, eta ez bere anaia Astarloa erdal izkiriatazailleaz, itz gin zuen.

Astarloa bizkaitar idazlaria oso jakingarri da; eta euskara ederra derabilla Askok etzuten damuz, pralle orren berririk egia esateko; atsegiñez irakurriko delakoan gaude, aldizkari untan agertzen de- nean. Urrengo Solasaldiak Ansola jaunak eta Larrañaga Apezpiku jaunak emateko.

Centro Cultural Donostia-koan egin zuen itzaldi aipagarri bat gure lankide N. Echaniz jaunak erdaraz, jende oste aundiren aurrean. Eman zituen ambat dantza-soiñu modernista horietako, euskarazko letrak in kantaturik. Olerkari sarkorra baita, berak asmatuak izketakin esan zituen entzule guztiak loriaturik utzi ta. Esateko zerbait balu Etxaniz-en saioak... beste izkuntzetan beñik-pein hori bera egiten dute.

AITA DONOSTIA-REN GORAZARREAK

Ilbeltzaren 18 egunean egin izan da Victoria-Eugenia teatroan eresi-besta bat gure musika egille zena-ren ohoretan. Donostiko Erri-

koetxeak eraturik bere Orkestak jo zituen A. José Antonio-ren sail batzu (Sagardantza...) "San Franses Asis-koaren bizitza"-ren zati bat eta euskal kanta batzu. Autore beraren Preludio xarmagarriak jo zituen pianora García Piudo andereak.

Azkenik "Pasioneko Poema" gain gaiñetik kantatua, Schola, Easo, Santa Cecilia, Maitea eta Stella kantari talde guztiek parte artuz. Teatroa mukurua betea, eta oso jai atsegiña.

* * *

IRUÑEAN, Gayarre-Teatroan antolatu zuten gisa bereko ohorezko gorazarrea, Principe de Viana-koek eraturik. Arrakasta aundia izan zuen besta unek ere, A. Donostia-ren obrak emanez soilik. Parte artu zuten Iruñeko Orkestak Tolosa-ko Bello-Portu gidari, eta elizondar Eraso-ren kantariak. Aita Riezuk egin zuen itzaldi mamitsu bat eta entzuleek bozik txalokatu zuten sail guztiak.

* * *

Berririkak.—Nafarroa-ko Aldundegiak erabaki du urtean 250 mila pezeta ematea euskeraren alderako. Berri atsegingarria benetan auxe; lan polita egin ditake diru horrekin, bai aurrei sariak banatuz, baita euskeraren alde zerbait egiten duten paperei edo besteei ere lagunduz. Goresmenaz besterik ez du merezi Aldundegiak, eta bere buruzagi GORTARI jaunak!

Radioaeuskaraz.—Donostia-ko Radio-tik astean iru aldiz entzun dezakegu euskaraz; astelehen ostiral eta larumbatetako 8 ta laurdenetik eta 9 orduak bitartean. Seguratik ere entzun dezakete Radiotik euskarazko emanaldiak. Bozik ematen ditugu berri hauk baserri geienetan ere adi bai dezakete oraiko egunean.

APAT-ETXABARNE

